

Paardenhouderij S
2de graad A-finaliteit
II-Paa-a

BRUSSEL

D/2021/13.758/107

Versie januari 2022

Disclaimer

Gezien de te grote omvang en gedetailleerdheid van het geheel van de basisvorming en de specifieke vorming zoals bepaald door de Vlaamse regering (eindtermen, specifieke eindtermen, beroepskwalificaties) zal er, in tegenstelling tot het oorspronkelijke opzet van onze leerplannen, veelal onvoldoende ruimte zijn om de leerplandoelen in dit leerplan met voldoende diepgang te realiseren binnen de beschikbare onderwijstijd of voor het schoolbestuur, het lerarenteam of de individuele leraar om eigen inhoudelijke of didactische keuzes te maken.

De leerplannen 2de graad zijn opgesteld onder voorbehoud van de uitspraak van het Grondwettelijk Hof met betrekking tot het verzoekschrift waarmee de vernietiging van dat decreet wordt gevraagd.

Naargelang de samenstelling van de studierichting waarvoor een leerplan geldt, integreren de leerplandoelen eindtermen basisvorming, cesuurdoelen en/of doelen die leiden naar een beroepskwalificatie. In de concordantietabel geven we duidelijk aan welke leerplandoelen de eindtermen basisvorming, de cesuurdoelen en/of de doelen die leiden naar een beroepskwalificatie realiseren. De opgenomen cesuurdoelen en de doelen die leiden naar een beroepskwalificatie werden in overleg met de onderwijsverstrekkers vastgelegd en zijn onder voorbehoud van de goedkeuring van de curriculumdossiers 2de graad.



1 Algemene inleiding

De start van de modernisering secundair onderwijs gaat gepaard met een nieuwe generatie leerplannen. Net zoals in de eerste graad zijn de nieuwe leerplannen van de tweede graad ingebed in het vormingsconcept van de katholieke dialoogschool en gaan ze uit van de professionaliteit van de leraar en het eigenaarschap van de school en het lerarenteam.

1.1 Het leerplanconcept: vijf uitgangspunten

De nieuwe leerplannen vertrekken vanuit het **vormingsconcept** van de katholieke dialoogschool en laten toe om optimaal aan te sluiten bij het pedagogisch project van de school en de beleidsbeslissingen die de school neemt vanuit haar eigen visie op onderwijs (taalbeleid, evaluatiebeleid, zorgbeleid, ICT-beleid, kwaliteitsontwikkeling, keuze voor vakken en lesuren ...).

De nieuwe leerplannen ondersteunen **kwaliteitsontwikkeling**: het leerplanconcept spoort met kwaliteitsverwachtingen van het Referentiekader onderwijskwaliteit (ROK). Kwaliteitsontwikkeling volgt dan als vanzelfsprekend uit keuzes die de school maakt bij de implementatie van leerplannen.

De nieuwe leerplannen faciliteren een **gerichte studiekeuze** na de tweede graad. Het proces van de studiekeuze eindigt immers niet na de eerste graad. In de tweede graad onderzoeken leerlingen meer gericht waar hun capaciteiten liggen en wat hun talenten zijn. Leerplannen zijn daarbij een belangrijk hulpmiddel. De doelen sluiten aan bij de verwachte competenties van leerlingen die voor een bepaalde studierichting kiezen. De feedback en evaluatie bij de realisatie ervan beïnvloeden op een positieve manier de keuze van leerlingen voor een meer geprofileerde studierichting in de derde graad.

De nieuwe leerplannen gaan uit van de **professionaliteit** van de leraar en het **eigenaarschap** van de school en het lerarenteam. Ze bieden pedagogisch-didactisch voldoende ruimte voor een eigen aanpak van de leraar, het lerarenteam of de school [\[zie disclaimer\]](#).

De nieuwe leerplannen borgen de **samenhang** in de vorming van de tweede graad. Leerplannen zorgen voor een samenhangend fundament van vorming voor alle leerlingen binnen een finaliteit en een studierichting. Ze vertrekken vanuit een gemeenschappelijk referentiekader en hanteren een gelijkgerichte terminologie met respect voor de eigenheid van elk vak. De samenhang in de tweede graad betreft zowel de verticale samenhang (de plaats van het leerplan in de opbouw van het curriculum) als de horizontale samenhang tussen vakken binnen studierichtingen en over studierichtingen en finaliteiten. Waar relevant geven de leerplannen expliciet aan voor welke doelen van andere leerplannen in de school verdere afstemming mogelijk is. Op die manier faciliteren en stimuleren de leerplannen leraren algemene vorming (incl. godsdienstleraren) en leraren specifieke vorming om over de vakken heen samen te werken en van elkaar te leren. Een verwijzing van een vakleraar naar de lessen van een collega laat de leerlingen niet alleen aanvoelen dat de verschillende vakken onderling samenhangen en dat ze over dezelfde werkelijkheid gaan, maar versterkt ook de mogelijkheden tot transfer.

In wat volgt gaan we dieper in op een aantal uitgangspunten.

1.2 De vormingscirkel – de opdracht van secundair onderwijs

De leerplannen vertrekken vanuit een gedeelde inspiratie die door middel van een vormingscirkel voorgesteld wordt. We 'lezen' de cirkel van buiten naar binnen.



- Een lerarenteam werkt in een katholieke dialogeschool die onderwijs verstrekt vanuit een **specifieke traditie**. Vanuit het eigen pedagogisch project kiezen leraren voor wat voor hen en hun school goed onderwijs is.
- Ze wijzen leerlingen daarbij de weg en gebruiken daarvoor **wegwijzers**. Die zijn een inspiratiebron voor hen en hun collega's en zorgen voor een Bijbelse 'drive' in hun onderwijs.
- De kwetsbaarheid van leerlingen ernstig nemen betekent dat elke leerling **beloftedevol** is en alle leerkansen verdient. Die leerling is **uniek als persoon** maar ook **verbonden** met de klas, de leraar, de school en de bredere samenleving.



Scholen zijn daarbij **gastvrije plaatsen** waar leerlingen en leraren elkaar ontmoeten in diverse contexten. De leraar vormt zijn leerlingen vanuit een **genereuze** attitude, hij geeft om zijn leerlingen en hij houdt van zijn vak. Hij durft af en toe de gebaande paden verlaten en stimuleert de **verbeelding en creativiteit** van leerlingen. Zo zaait hij door zijn onderwijs de kiemen van een hoopvolle, **meer duurzame en meer rechtvaardige wereld**.

- Leraren vormen leerlingen door middel van inhouden van vorming, die we groeperen in **vormingscomponenten**: levensbeschouwelijke vorming, culturele vorming, economische vorming, lichamelijke vorming, maatschappelijke vorming, natuurwetenschappelijke en technische vorming, sociale vorming, talige vorming en wiskundige vorming. De aaneengesloten cirkel van vormingscomponenten wijst erop dat vorming een geheel is en zich niet in schijfjes laat verdelen. Je kan onmogelijk over culturele vorming spreken zonder met taal bezig te zijn; je kan niet beweren dat wetenschap en techniek geen band hebben met economie, wiskunde of geschiedenis. Dwarsverbindingen doorheen de vakken zijn daarbij belangrijk. De vormingscirkel vormt dan ook een dynamisch geheel van elkaar voortdurend beïnvloedende en versterkende componenten.
- Een leraar vormt leerlingen als **individuele leraar** maar werkt ook binnen **lerarenteams** en binnen een **beleid van de school**. De gemeenschappelijke leerplannen (Gemeenschappelijk funderend leerplan en Gemeenschappelijk leerplan ICT) helpen daartoe. Ze worden gestuurd door keuzes die een school (schoolbestuur, beleidsteam, lerarenteam) maakt. Het Gemeenschappelijk funderend leerplan zorgt voor het fundament van heel de vorming dat gerealiseerd wordt in vakken, in projecten, in schoolbrede initiatieven of in een specifieke schoolcultuur.
- De uiteindelijke bedoeling is om **alle leerlingen** kwaliteitsvol te vormen. Die leerlingen zijn dan ook het hart van de vormingscirkel, zij zijn het op wie we inzetten. Zij dragen onze hoop mee: de nieuwe generatie die een meer duurzame en meer rechtvaardige wereld zal creëren.

1.3 Ruimte voor leraren(teams) en scholen

[zie disclaimer]

De vrijheid die de leraar krijgt om met het leerplan te werken vraagt van hem een grote professionaliteit. Professionaliteit vergt meesterschap. De leraar is dus een meester in zijn vak; hij beheerst de inhouden die hij onderwijst. Een diep gevoel van verantwoordelijkheid en de overtuiging dat elke leerling het recht heeft om op een goede manier gevormd te worden, liggen aan de basis van zijn professioneel bezig zijn.

Vorming is voor die leraar nooit te herleiden tot een cognitieve overdracht van inhouden. Vorming is iets wat hem in die mate beroert dat hij voor iedere leerling de juiste woorden en gebaren zoekt om de wereld te ontsluiten. Hij wil de leerling tot bij de wereld brengen. De leraar introduceert leerlingen in de wereld waarvan hij houdt en hij probeert hen ook vriend van die wereld te laten worden. Een leraar zorgt er bijvoorbeeld voor dat leerlingen gegrepen kunnen worden door de cultuur van het Frans of door het ambacht van een metselaar. Hij initieert leerlingen in een wereld en probeert hen zover te brengen dat ze er hun eigen weg in kunnen vinden.

We hebben de leerplandoelen noch chronologisch noch hiërarchisch geordend. Vanuit het pedagogisch project van de school, vanuit zijn passie, expertise en creativiteit, in functie (van de beginsituatie) van de klasgroep kan de leraar eigen accenten leggen en differentiëren. Hij kan kiezen welke leerplandoelen hij op welke manier samenneemt bij het uitwerken van lessen, thema's of projecten.

In het leerplan leggen we geen didactische werkvormen vast. Ter ondersteuning van leraren(teams) geven we voor bepaalde leerplanonderdelen louter een indicatie van de nodige onderwijstijd. Dat betekent dat leraren(teams) alle vrijheid hebben om langere leerlijnen op te bouwen en in te zetten op de spiraalsgewijze aanpak van bepaalde leerplandoelen. Leraren bepalen zelf welke contexten ze laten spelen, welke methodieken ze hanteren.

1.4 Differentiatie

De nieuwe leerplannen bieden volop kansen om gedifferentieerd te werken. Ze laten toe om te differentiëren op verschillende manieren:

- verschillende inhoudelijke keuzes;
- doelen integreren;
- inhouden verbreden door andere contexten aan bod te laten komen;
- verdieping aanbieden;
- in te spelen op verschillen in het abstractievermogen van leerlingen.

Differentiëren is van belang in alle leerlingengroepen. Leerlingen die starten in een studierichting van de tweede graad en voor wie dit leerplan bestemd is, behoren immers wel tot de doelgroep, maar bevinden zich niet noodzakelijk in dezelfde beginsituatie. Dikwijls hebben zij reeds een niet te onderschatten – maar soms sterk verschillende – bagage mee vanuit de eerste graad, de gevolgde basisoptie, de thuissituatie en vormen van informeel leren. Het is belangrijk om zicht te krijgen op die aanwezige kennis en vaardigheden en vanuit dat gegeven, soms gedifferentieerd, verder te bouwen.

Ook de motivatie van leerlingen is soms sterk verschillend. Sommige leerlingen denken meer conceptueel en abstract. Andere leerlingen komen vanuit een meer concrete benadering sneller tot inzichtelijk denken. De ene context kan betekenisvol zijn voor een leerlingengroep, terwijl een andere context dan weer betekenisvoller kan zijn voor een andere leerlingengroep.

Daarnaast bieden leerplannen kansen om de complexiteit van leerinhouden aan te passen. Dat kan door een complexere situatie te schetsen, een minder ingewikkelde bewerking of handeling voor te stellen, of door het aanbieden van meer kennis of vaardigheden leerlingen uit te dagen.

Verschillende leerinhouden aanbieden aan verschillende leerlingen is één vorm van differentiatie. Andere mogelijkheden zijn differentiëren in didactiek, in graad van autonomie en ondersteuning. De ene leerling kan snel zelfstandig werken, de andere heeft intense begeleiding nodig. In de wenken bij de leerplandoelen verwijzen we soms naar differentiatiemogelijkheden. Dat kan door al dan niet ondersteuning of hulpmiddelen aan te bieden in de vorm van voorbeelden, schrijfkaders, stappenplannen ...



Didactische differentiatie kan ook betrekking hebben op het flexibel aanwenden van de beschikbare leertijd, zoals variëren in tempo van onderwijzen en in leertempo van leerlingen, de ene leerling of leerlingengroep wat meer tijd geven dan de andere om hetzelfde te leren.

Differentiatie kan ook door leerlingen naar verschillende producten te laten toewerken die dan naar gedifferentieerde vormen van evaluatie leiden.

1.5 Opbouw van de leerplannen

Elk leerplan is opgebouwd volgens een vaste structuur: algemene inleiding, situering, pedagogisch-didactische duiding, leerplandoelen, basisuitrusting, concordantie. Alle onderdelen van het leerplan maken inherent deel uit van het leerplan. Schoolbesturen van Katholiek Onderwijs Vlaanderen die de leerplannen gebruiken, verbinden zich tot de realisatie van het gehele leerplan.

In de **algemene inleiding** belichten we het leerplanconcept en gaan we o.m. dieper in op de visie op vorming, de ruimte voor leraren(teams) en scholen en de mogelijkheden tot differentiatie.

In de **situering** beschrijven we - waar relevant - de samenhang met de eerste graad, de samenhang in de tweede graad en de plaats in de lessentabel.

In de **pedagogisch-didactische duiding** komen de inbedding in het vormingsconcept, de krachtlijnen, de opbouw, de leerlijnen, de aandachtspunten met o.m. de nieuwe accenten van het leerplan aan bod.

De **leerplandoelen** zijn sober en helder geformuleerd waarbij het leerplandoel als geheel het verwachte niveau van realisatie en beheersing aangeeft. Waar relevant voegen we bij de leerplandoelen een opsomming of een afbakening (★) toe die duidelijk aangeeft wat bij de realisatie van het leerplandoel aan bod moet komen. Ook de pop-ups bevatten informatie die noodzakelijk is bij de realisatie van het leerplandoel.

Alle leerplandoelen zijn te bereiken, met uitzondering van attitudes. Leerplandoelen die een **attitude** zijn en dus na te streven, duiden we aan met een sterretje (*).

We tonen de **samenhang** met andere leerplannen in de **tweede graad**. Zo geven we het overleg in lerarenteams alle kansen. Waar relevant verwijzen we ook naar **samenhang met de eerste graad** en naar specifieke items die reeds in de leerplannen van de eerste graad aan bod kwamen.

Ten slotte geven we een aantal zinvolle of inspirerende **wenken** (✓). Het betreft voornamelijk een noodzakelijke toelichting bij leerplandoelen of specifieke begrippen, suggesties voor een mogelijke didactische aanpak of een afbakening van de leerstof.

De **basisuitrusting** geeft aan welke materiële uitrusting vereist is om de leerplandoelen te kunnen realiseren.

In de **concordantie** geven we aan welke leerplandoelen gerelateerd zijn aan bepaalde eindtermen, cesuurdoelen of doelen die leiden naar beroepskwalificaties.

1.6 Tot slot

[zie disclaimer]

De nieuwe leerplannen geven richting en laten ruimte. Ze faciliteren de inhoudelijke dynamiek en de continuïteit in een school en lerarenteam. Ze vormen een kwaliteitskader dat inzet op een eigen visie en een identiteitskader dat de unieke identiteit van een school in de diverse samenleving versterkt en ondersteunt. Zo garanderen we binnen het kader dat door de Vlaamse regering werd vastgelegd voldoende

vrijheid voor schoolbesturen om het eigen pedagogisch project vorm te geven vanuit de eigen schoolcontext. We versterken het eigenaarschap van scholen die d.m.v. eigen beleidskeuzes de vorming van leerlingen gestalte geven. We creëren ook ruimte voor het vakinhoudelijk en pedagogisch-didactisch meesterschap van de leraar, maar bieden – via pedagogische begeleiding – ondersteuning waar nodig.

2 Situering

2.1 Samenhang in de tweede graad

Het leerplan Paardenhouderij is een leerplan van de specifieke vorming maar heeft een sterke relatie met het leerplan Natuurwetenschappen van de tweede graad.

Vanuit de tweede graad Paardenhouderij stromen leerlingen door naar de derde graad Paardenhouderij.

2.2 Plaats in de lessentabel

Het leerplan is gericht op 32 graaduren en is bestemd voor de studierichting Paardenhouderij. [\[zie disclaimer\]](#)

3 Pedagogisch didactische duiding

3.1 Paardenhouderij en het vormingsconcept

Het leerplan Paardenhouderij is ingebed in het vormingsconcept van de katholieke dialoogschool. In het leerplan ligt de nadruk op de lichamelijke en technische vorming. De wegwijzers duurzaamheid en uniciteit in verbondenheid maken er inherent deel van uit.

Lichamelijke vorming

Door middel van het studierichtingsleerplan Paardenhouderij maken de leerlingen kennis met hippische vaardigheden en de verzorging van paarden. Ze optimaliseren en onderhouden hun eigen fysieke fitheid en rijvaardigheid. Leerlingen Paardenhouderij kunnen hun technische en hippische competenties verder uitbreiden naar een gevorderd niveau rekening houdend met hun eigen lichamelijke grenzen en mogelijkheden.

Natuurwetenschappelijke en technische vorming

Voor de studierichting Paardenhouderij is een gedegen wetenschappelijke en technische onderbouw van het grootste belang. De leerlingen binnen de A-finaliteit verwerven de wetenschappelijke vorming contextueel en toepassingsgericht. Dat gebeurt in de algemene vorming (leerplan Natuurwetenschappen) en doorheen het leerplan Paardenhouderij.

De vorming is gericht op een **duurzame** handeling: de domesticatie van paarden ligt aan de basis van deze cultuur. Houdingen als respect en eerbied zowel voor de niet-levende materie als voor levende wezens zijn fundamenteel in de mens en maatschappijvisie en liggen aan de basis van het leerplan Paardenhouderij. Het christelijk geloof maakt duidelijk dat de aarde ons gegeven is en dat we er een grote verantwoordelijkheid voor dragen. In de algemene vorming en in de specifieke vorming ontdekken leerlingen hoe ze die verantwoordelijkheid in hun werk vertalen en hoe ze duurzaam met paard,



infrastructuur en milieu kunnen omgaan, een evenwicht vinden tussen de verschillende aspecten van hun vorming.

Uit die vormingscomponenten en wegwijzers zijn de krachtlijnen van het leerplan ontstaan.

3.2 Krachtlijnen

Natuurwetenschappelijke en vaktechnische kennis gebruiken om op een duurzame, veilige en diervriendelijke manier te zorgen voor paarden

Vanuit een stevige natuurwetenschappelijke en vaktechnische achtergrond ontwikkelen leerlingen competenties die hen in staat stellen zorg te dragen voor paarden. De wetenschappelijk onderbouwde doelen in het leerplan worden gerealiseerd binnen betekenisvolle schooleigen contexten die de praktische competenties van leerlingen onderbouwen en versterken. Op die manier leiden kennis, attitudes en vaardigheden op termijn tot een duurzame en kwaliteitsvolle beroepsuitoefening.

Paarden voeden, huisvesten, verzorgen, africhten en trainen

De leerlingen verwerven de noodzakelijke transfereerbare basiskennis, attitudes en vaardigheden om paarden te voeden, huisvesten, verzorgen, africhten en trainen. Het aanleren en inoefenen van deze vaardigheden gebeurt in de tweede graad hoofdzakelijk onder begeleiding. De competenties die leerlingen moeten beheersen worden uitgeschreven in afzonderlijke doelen maar moeten uiteindelijk leiden tot een kwaliteitsvolle beroepsuitoefening.

Hippische accommodatie, materiaal en infrastructuur gebruiken op een hygiënische veilige, paardvriendelijke en milieubewuste manier

Het gebruik van materialen, infrastructuur en hippische accommodatie wordt uitgeschreven in afzonderlijke doelen. Die doelen zijn compatibel met de realisatie van de competenties en vaardigheden die in de andere leerplandoelen worden genoemd.

Optimaliseren en onderhouden van de eigen fysieke fitheid en rijvaardigheid

De fysieke fitheid van de leerling is van bijzonder groot belang en heeft een invloed op de ontwikkeling van de rijvaardigheid. Met regelmaat aan de eigen fysieke fitheid en rijvaardigheid werken leidt tot een betere balans en harmonie tussen ruiter/leerling en paard.

3.3 Opbouw

De leerplandoelen en inhouden zijn samengebracht in de rubrieken:

- bedrijfsmanagement;
- voedingsmanagement;
- hippologie;
- grooming;
- hippische vaardigheden.

De doelen bieden ruimte aan de leraar om tussen kennis en vaardigheden verbanden te leggen vanuit een systematische benadering, toegepast op meerdere inhouden en contexten.

3.4 Leerlijnen

Alle leerlingen die starten in deze studierichting dienen zich aan met een min of meer uitgesproken interesse voor al wat met paarden te maken heeft. Die interesse is echter nog niet gerijpt. Ze willen vooral door praktisch handelen hun belangstelling cultiveren en onderhouden.

Bovendien zal deze groep leerlingen, wat de verstandelijke begaafdheid, achtergrond en praktische vaardigheden in verband met Paardenhouderij betreft, heterogeen zijn. Dikwijls hebben zij reeds een niet te onderschatten – maar soms sterk verschillende – bagage mee. De meesten echter zullen wel reeds kennis gemaakt hebben met de praktische kant van de paardenhouderij.

De verschillen op het gebied van hippische vaardigheden zelf kunnen groot zijn. Sommigen zijn er van thuis mee vertrouwd, anderen zijn van nature begaafd om ‘met handen en voeten te denken’, anderen zullen nog een lange weg moeten afleggen. Daarbij spelen motivatie, doorzettingsvermogen, werklust en discipline een belangrijke rol.

Binnen de studierichting worden de leerinhouden en hippische vaardigheden heel progressief en concentrisch opgebouwd en aangeleerd. De kennis en vaardigheden worden stap voor stap bijgebracht, zodat het beheersingsniveau van de leerlingen ook stap voor stap kan toenemen en dat in opbouw vanuit de tweede graad naar de derde graad Paardenhouderij.

3.5 Aandachtspunten

Om de beroepsgerichte vorming in de A-finaliteit effectief te realiseren, is het van belang dat leerlingen een aantal generieke competenties verwerven. Zij fungeren als onderbouw van de beroepsgerichte vorming, ze zijn de voorwaarde om die vorming te kunnen realiseren. In sommige gevallen worden die generieke competenties in het leerplan binnen specifieke doelen uitgediept of geconcretiseerd, maar in alle gevallen is het belangrijk dat je er als leraar en lerarenteam oog voor hebt. Je vindt die generieke onderbouwende competenties in leerplandoel 0.

Het leerplan Paardenhouderij is een graadlerplan. Het lerarenteam dient de leerplandoelen te spreiden over de twee leerjaren. Overleg en een planmatige aanpak zijn daarbij belangrijk. Het samenspel van kennis, vaardigheden en attitudes onderschrijft het geïntegreerd projectmatig werken. Vaardigheden en handelingen oefenen de leerlingen in gedurende de uitvoering. Daarbij worden zowel het realiseren van een doel als het doorlopen proces centraal gesteld. Reflectie op het doorlopen proces kan een belangrijk leermoment zijn voor de leerlingen en biedt kans tot remediëring.

Om te groeien in de hippische vaardigheden en ze te ontwikkelen, moet steeds teruggegaan worden naar wat voorafgaandelijk werd aangeleerd. Dat veronderstelt dan ook een voortdurende oefening en onderhoud van de basisprincipes.

Vermits zowel ruiter als paard zowel lichamelijk als geestelijk enige tijd vereisen om tot bepaalde hippische vaardigheden te komen, impliceert dat een doorgedreven herhaling van bepaalde handelingen.

4 Leerplandoelen

LPD 0 De leerlingen handelen

- **in teamverband (organisatiecultuur, communicatie, procedures);**
- **kwaliteitsbewust;**
- **economisch en duurzaam;**
- **veilig, ergonomisch en hygiënisch.**

- ✓ Het leerplandoel bouwt verder op een aantal funderende doelen opgenomen in het Gemeenschappelijk Funderend leerplan. Door het doel te realiseren draag je bij tot de realisatie van de volgende doelen van het GFL:



- LPD 2.1: de leerlingen gedragen zich zorgzaam en respectvol in relaties.
 - LPD 2.3: de leerlingen werken samen om bij te dragen aan een gemeenschappelijk resultaat.
 - LPD 3.3: de leerlingen ontwikkelen een integere en op rechtvaardigheid en duurzaamheid gerichte levensbeschouwing.
 - LPD 3.4: de leerlingen werken aan een rechtvaardige en duurzame samenleving waar plaats is voor iedereen.
 - LPD 5.1: de leerlingen doorlopen een creatief denkproces waarbij ze een zelfgekozen idee onderzoeken en vormgeven in de praktijk.
 - LPD 8.3: de leerlingen handelen veilig in de school en respecteren de veiligheidsvoorschriften en procedures.
 - LPD 10.1: de leerlingen gaan op een respectvolle manier om met regels en afspraken in de school en in de samenleving.
 - LPD 10.2: de leerlingen maken onderbouwde en verantwoorde ethische keuzes.
- ✓ Je kan dit leerplandoel in samenhang behandelen met LPD 1, LPD 2 en LPD 3. Het systematisch benadrukken, sensibiliseren en inoefenen zal leiden tot het automatiseren van deze handelingen.

4.1 Bedrijfsmanagement

LPD 1 De leerlingen werken paardvriendelijk, gezond, veilig, kwaliteitsvol en milieubewust.

- ★ Hygiëne- ergonomische- en veiligheidsvoorschriften
EHBO-technieken bij mens en paard

Samenhang tweede graad: II-Nat-a LPD 14

- ✓ Aandacht voor ergonomisch werken o.a. hef- en tiltechnieken, juiste zithouding is essentieel.
- ✓ Het is belangrijk dat de leerlingen de persoonlijke hygiëneregels respecteren: bedekken van eventuele wonden, dragen werk- en beschermkledij, volgen van de hygiëneprocedure.
- ✓ Je kan aandacht besteden aan het belang van een juiste ruiterspet/ruiterhelm met driepuntsluiting en het dragen van een bodyprotector.

LPD 2 De leerlingen passen hygiënerichtlijnen en maatregelen van reinigen en desinfecteren toe om de insleep van ziekte te vermijden.

Samenhang tweede graad: II-Nat-a LPD 1

- ✓ Het is belangrijk om dit leerplandoel vanuit de praktische leeromgeving te realiseren.
- ✓ Je kan de leerlingen inzicht in de basiskennis van hygiëne- en veiligheidsvoorschriften bijbrengen. Je leert de leerlingen maatregelen uitvoeren om ziekte-insleep en ziekteoverdracht te voorkomen.
- ✓ Je kan de relatie leggen met ziekteverwekkers bij dieren (virussen, bacteriën, schimmels, parasieten ...)

LPD 3 De leerlingen hanteren materialen, gereedschappen, machines, werktuigen en installaties op een correcte en veilige manier.

- ✓ Voorbeelden:
 - materialen en gereedschappen: hoevenkrabber, zweetmes, poetsgerief, verzorgingsproducten ...;
 - machines en installaties: scheermachine, stapmolen ...
- ✓ Je kan ook aandacht hebben voor de verschillende soorten zadels: dressuurzadel, springzadel, veelzijdigheidszadel ...
- ✓ Je kan de leerlingen kennis van de verschillende soorten bitten bijbrengen.

LPD 4 De leerlingen voeren onderhoud, reiniging, opruiming en eenvoudige herstellingswerken uit aan materiaal, infrastructuur en omgeving.

Samenhang tweede graad: II-Nat-a-LPD 14

- ✓ Onderhoud van infrastructuur van de manege:
 - stallen en gangen;
 - zadelkamer;
 - rijbaan;
 - opslagruimtes;
 - stapmolen;
 - poetsplaatsen;
 - weide.
- ✓ Onderhoud van basisuitrusting van paard en ruiter:
 - Harnachement;
 - hippisch materiaal;
 - kledij.
- ✓ Voorbeelden van onderhoudstaken:
 - verwijderen zwerfvuil;
 - onderhoudsactiviteiten aan dierenverblijven en rijbaan uitvoeren;
 - installaties en afsluitingen controleren en onderhouden (houten afsluitingen, metaaldraad, betonplaten, weideafsluiting ...);
 - controle werking schrikdraadapparaat;
 - reinigen, smeren, onderdelen vervangen, vloeistoffen aanvullen

LPD 5 De leerlingen huisvesten paarden op een veilige en paardvriendelijke manier:

- kennis van stalinrichting en een optimaal stalklimaat;
- aandacht voor dierenwelzijn;
- binnen- en buitenhuisvesting.

Samenhang tweede graad: II-Nat-a-LPD 11

- ✓ Het is belangrijk dat je leerlingen ook stressbesparende maatregelen leert toepassen.



- ✓ Je kan de link leggen met diervriendelijke aanpassingen: aangepast aan de bouw, ontwikkeling en toestand van het dier. Je kan de relatie leggen met omgevingsfactoren, weersomstandigheden, conditie en karakter van de dieren.
- ✓ Voorbeelden van klimaatfactoren: lucht, licht, luchtvochtigheid, temperatuur.

4.2 Voedingsmanagement

LPD 6 De leerlingen voederen paarden met kennis van paardenvoeding en de nodige infrastructuur.

- ✓ Je kan starten met het versterken van de basiskennis over voedingsproducten voor paarden. Je benadrukt best het gevaar van giftige planten en de gevolgen voor het paard.
- ✓ Je kan aandacht hebben voor voederplanning, voerschema en drinkwater. Je kan aandacht hebben voor het effect van voeding op de prestaties van het paard.
- ✓ Je kan leerlingen laten assisteren bij het onderhouden van de weide.

4.3 Hippologie

LPD 7 De leerlingen herkennen aangeboren, aangeleerd en afwijkend gedrag bij paarden.

- ✓ Het komt er vooral op aan de leerlingen inzicht te geven in de verschillende gedragingen bij paarden. Je kan dat inzicht best bijbrengen vanuit domesticatie en het domesticatieproces. Je kan aandacht hebben voor de psychologie van paarden.
- ✓ Voorbeelden van gedrag:
 - aangeboren en aangeleerd gedrag: gedrag in functie van taken, agressie, vluchten, verdediging, zuigreflex ...;
 - afwijkend gedrag: stereotiep gedrag, afzonderingsgedrag, ziekte, verandering in water en voedselopname ...
- ✓ Het is belangrijk dat leerlingen leren onregelmatigheden bij paarden op te merken vertrekkende vanuit de praktijk. Aandacht voor paardenwelzijn is belangrijk
- ✓ Aandacht voor de nood aan beweging en sociaal contact bij paarden is aangewezen.

LPD 8 De leerlingen kennen de belangrijkste raskenmerken bij paarden.

- ✓ Belangrijkste raskenmerken:
 - grootte;
 - boven- en onderlijn;
 - verhouding hoogte- lengte, borstomvang- beenlengte;
 - gangwerk in stap en draf en galop;
 - vorm van benen en voeten;
 - hoofd: breedte, verhouding schedel – snuit, soorten schedel;
 - ogen en oren: plaatsing, grootte, vorm ...;

- lippen, gebit, beet;
- staart: vorm, dracht;
- vacht: kleur, patroon, haarlengte, structuur;
- kleur van neus, lippen, tong, uier, oogranden;
- aard van het ras: agressief, beschermend ...

LPD 9 De leerlingen registreren gegevens van paarden.

- ✓ Identificatie van paarden opzoeken via HorselD.
- ✓ Registreren van gegevens zoals
 - identificatiegegevens: geboortedatum, afstamming ...;
 - voedergegevens: voerrantsoen, voorraad voeders ...;
 - afwijkingen in gedrag en gezondheid;
 - medische gegevens: geneesmiddelengebruik, medische zorgen, ontworming, vaccinatie ...;
 - voortplantingsgegevens: bevruchtingsdatum;
 - prestaties, werkregime, bewegingsschema ...

LPD 10 De leerlingen kennen de anatomie en fysiologie van het paard.

- ✓ Uitwendige delen, signalement, aftekeningen, delen van de hoef.
- ✓ Basiskennis van organen bij het paard.

LPD 11 De leerlingen leggen het verband tussen geraamte en spierstelsel in functie van de voortbeweging van paarden.

- ✓ Je kan het belang van spier- en bewegingsstelsel in relatie tot de voortbeweging aan bod laten komen. Je kan de noodzaak van antagonistische paren (buiger en strekker) bij de dwarsgestreepte spieren duiden. Je kan de link leggen met pezen als verbinding tussen dwarsgestreepte spieren en het skelet (verband spier en voortbeweging).

4.4 Grooming

LPD 12 De leerlingen verzorgen en begeleiden paarden met oog voor de algemene gezondheid van het paard.

- ★ het benaderen van paarden op de wei, in de stal, in de stapmolen en in de rijbaan;
- het leiden en vastmaken van het paard;
- het monstere van het paard;
- dagelijkse verzorgingsactiviteiten voor en na het werken;
- paardenverzorgingstechnieken;
- het optomen en afzadelen van het paard;
- het verzorgen en optomen bij deelname aan wedstrijden/ evenementen.



- ✓ Paardenverzorgingstechnieken:
 - toiletteren van dekharen, manen, staart, oren, benen en hoeven;
 - invlechten;
 - bandageren.
- ✓ Je kan de leerlingen duiden op een consistente manier van werken met paarden. Je benadrukt het belang dat leerlingen paarden op een rustige en veilige manier benaderen, verplaatsen en behandelen. Vermijd risico's die gepaard gaan met de omgang met paarden.

LPD 13 De leerlingen bereiden het transport van paarden voor met aandacht voor

- **laden en lossen van paarden;**
 - **dierenwelzijn.**
- ✓ Het is belangrijk om aandacht te hebben voor de bescherming van het paard tijdens het transport. Je kan de wetgeving met het oog op het transport van paarden aan bod laten komen.

4.5 Hippische vaardigheden

LPD 14 De leerlingen ontwikkelen hun dressuurvaardigheid.

- ★ etiquette en afspraken;
 - leiden van het paard aan de hand;
 - op- en afstijgen;
 - hoefslagfiguren rijden in de 3 basisgangen;
 - oefeningen gezamenlijk en individueel uitvoeren op commando;
 - het paard los van de groep rijden;
 - houding en zit in de drie basisgangen;
 - in draf lichtrijden op het buitenbeen;
 - in draf doorzitten zonder het paard te storen;
 - in de wending aan galopperen;
 - de juiste galop onderscheiden van verkeerde galop en kruisgalop;
 - progressieve overgangen.
- ✓ Je kan de leerlingen voorbereiden op het ruiterbrevet A.

LPD 15 De leerlingen optimaliseren hun dressuurvaardigheid.

- ★ rijden van het paard in gehoorzaamheid;
 - voldoende voorwaarts rijden in de drie basisgangen;
 - paard aan de hulpen rijden (natuurlijke en kunstmatige);

inwerken met teugel-, been- en gewichtshulpen;
paard rechtstellen op de rechte lijn;
paard in stelling rijden in wendingen en cirkels;
paard in buiging rijden in wendingen en cirkels;
overgangen rijden op een juiste manier.

- ✓ Je kan de leerlingen wijzen op de belangrijkste punten uit het dressuurreglement. Je kan de leerlingen voorbereiden op het ruiterbrevet B.
- ✓ Aan de hulpen rijden: gehoorzamen aan de teugelhulpen en aan de inwerking van de been- en gewichtshulpen.
- ✓ Je kan de leerling wijzen op halve en hele ophoudingen in functie van de gevraagde overgang.

LPD 16 De leerlingen voeren het basiswerk van het springen uit.

- ★ de verlichte zit toepassen zonder het paard te storen in de mond en in de rug;
Cavaletti rijden en grondbalken gebruiken;
aanrijden van een enkelvoudige hindernis vanuit draf;
aanrijden van een enkelvoudige hindernis vanuit galop;
houding en zit op de sprong en tussen de hindernissen.
- ✓ Je kan de leerlingen voorbereiden op het ruiterbrevet A.
- ✓ Je kan de techniek van de ruiter bespreken: handen, benen, positie van de romp. Je kan zeker ook aandacht besteden aan het vallen en angst voorkomen.
- ✓ Je houdt best rekening met een hindernishoogte van maximum 70 cm.

LPD 17 De leerlingen optimaliseren hun springvaardigheid.

- ★ rijden van een klein parcours;
in en out sprongen;
verplichte doorgangen en rasterwerk;
overgangen tussen de hindernissen;
dubbelsprong.
- ✓ Je kan de leerlingen voorbereiden op het ruiterbrevet B. Je kan de leerlingen laten kennismaken met verschillende soorten hindernissen en de belangrijkste punten uit het springreglement.
- ✓ Je kan de tactiek van de ruiter in het parcours bespreken: aanrijden, wendingen, tempo, afstand, controle, juiste galop, aantal galopsprongen tussen twee hindernissen ... Je houdt best rekening met een parcourshoogte tot maximum 1m.



LPD 18 De leerlingen trainen en richten paarden af.

- ★ exterieur en bewegingen;
rijvaardigheid: dressuurinitiatie en springinitiatie;
het werk aan de hand en aan de longe;
het monstere van paarden.
- ✓ Je kan dit leerplandoel in samenhang zien met LPD 6 en 7.
- ✓ Je kan de leerlingen wijzen op de verschillende vormen van conditionering.

LPD 19 De leerlingen onderhouden en optimaliseren de eigen fysieke fitheid:

- **rider fitness;**
- **welzijn van paard en ruiter.**

Samenhang tweede graad: II-LIOP-ddaa LPD6, 7

- ✓ Ruiter en paard vormen samen een team.
- ✓ Het systematisch verzamelen van relevante informatie over het proces en het resultaat van de leerlingen kan je helpen om inzicht te hebben in de beginsituatie van elke leerling en in de mate waarin de leerling de vooropgestelde doelen bereikt. Op basis van die vaststellingen kan je het lesgeven of de planning bijsturen.
- ✓ Het kan interessant zijn leerlingen te informeren over hoe je conditie opbouwt en hoe je je lichaam niet overbelast. Het kan bv. nuttig zijn om leerlingen uit verschillende trainingsschema's te laten kiezen in functie van hun beginsituatie. Het is heel belangrijk om de correcte houding en zit te optimaliseren.
- ✓ Rider-fitness = conditie, houding (core stability), lenigheid, coördinatie, ontspanning.
- ✓ Je kan methodieken gebruiken waarbij je leerlingen ondersteunt: je observeert leerlingen en je voert hierover persoonlijke gesprekken met leerlingen, je laat leerlingen met elkaar hierover in gesprek gaan, je creëert een leeromgeving waarin leerlingen het normaal vinden om over hun leren te reflecteren.

5 Basisuitrusting

Basisuitrusting verwijst naar de infrastructuur en het (didactisch) materiaal die beschikbaar moeten zijn voor de realisatie van de leerplandoelen.

Om de leerplandoelen te realiseren dient de school minimaal de hierna beschreven infrastructuur en materiële en didactische uitrusting ter beschikking te stellen die beantwoordt aan de reglementaire eisen op het vlak van veiligheid, gezondheid, hygiëne, ergonomie en milieu. We adviseren de school om de grootte van de klasgroep en de beschikbare infrastructuur en uitrusting op elkaar af te stemmen.

5.1 Infrastructuur

Om kennis en vaardigheden geïntegreerd aan te reiken en het procesmatig werken te versterken is een goed uitgerust competentiecentrum noodzakelijk waarbij de ruimte voor het aanleren van vaardigheden en het instructielokaal één geheel vormen of dicht bij elkaar gelegen zijn.

Met toegang tot:

- hippische accommodatie (stallen, rijbaan, stapmolen, poetsplaats, zadelkamer ...),
- een bergruimte voor gereedschappen, voorzien voor het stapelen van materialen en het bergen van zwaar materieel,
- een instructielokaal:
 - met een (draagbare) computer waarop de nodige software en audiovisueel materiaal kwaliteitsvol werkt en die met internet verbonden is;
 - met de mogelijkheid om (bewegend beeld) kwaliteitsvol te projecteren;
 - met de mogelijkheid om geluid kwaliteitsvol weer te geven;
 - met de mogelijkheid om draadloos internet te raadplegen met een aanvaardbare snelheid;
 - met de mogelijkheid om leerinhouden te tonen en demonstreren;
 - met de nodige didactische middelen, documentatiemogelijkheden, anatomische modellen, materialen of hulpmiddelen volgens de recentste technologieën die toelaten om de leerstof geïntegreerd aan te bieden;
- een vestiaire met de nodige hygiënische voorzieningen zowel voor leerlingen als leraren.

Toegang tot (mobile) devices voor leerlingen.

Deze ruimtes kunnen zich bevinden op de school, een manege of hippisch centrum dat eigendom is van de school of van particulieren.

5.2 Materiaal, toestellen, machines en gereedschappen beschikbaar in de infrastructuur

Paarden, machines, gereedschappen, materiaal en uitrusting in eigendom van de school of bruikbaar op (praktijk)bedrijven (eigendom van particulieren), die nodig geacht worden om de leerplandoelen te kunnen realiseren zijn:

- paarden,
- paardenboxen met de nodige voorzieningen: voer, drinkbakken, strooisel ... ,
- gereedschappen en materialen: kruiwagen, hak, hark, schop, spade, schoffel, riek ... ,
- machines: trekker, scheermachine ... ,
- paardenvoeders, strooiselmateriaal ... ,
- springmateriaal: staanders, balken, lepels, hindernisnummering, waterbak ... ,
- rijbaan: buiten en binnenpiste, rijbaanletters, spiegels ...

Het aanwezige materiaal is voldoende voor de grootte van de klasgroep.



5.3 Materiaal en gereedschappen waarover elke leerling moet beschikken

Om de leerplandoelen te realiseren beschikt elke leerling minimaal over onderstaand materiaal. De school bespreekt in de schoolraad wie (de school of de leerling) voor dat materiaal zorgt. De school houdt daarbij uitdrukkelijk rekening met gelijke kansen voor alle leerlingen.

Persoonlijke en collectieve beschermingsmiddelen (handschoenen, ruiterspet of veiligheidshelm, bodyprotector, oorbeschermers, stofmasker, veiligheidsbril, veiligheidsschoenen, werkkledij, geschikte rijkledij, ...) in functie van het gebruik van arbeidsmiddelen, conform de voorschriften.

Daarnaast dienen leerlingen te beschikken over een eigen zadel, zweep, bandage en poetsmateriaal voor het paard.

6 Concordantie

De concordantietabel geeft aan welke leerplandoelen doelen die leiden naar een of meer beroepskwalificaties (BK) realiseren. [\[zie disclaimer\]](#)

| Leerplandoel | Doelen die leiden naar een of meer beroepskwalificaties |
|--------------|---|
| 0 | BK 1.1, BK 1.2, BK 1.3, BK1.4 |
| 1 | BK 1.3, BK 1.4, BK 2.1 |
| 2 | BK 1.4, BK 2.7 |
| 3 | BK 1.4, BK 2.7 |
| 4 | BK 2.8 |
| 5 | BK 2.4 |
| 6 | BK 2.3 |
| 7 | BK 2.2 |
| 8 | -- |
| 9 | -- |
| 10 | -- |
| 11 | -- |
| 12 | BK 2.2 |
| 13 | BK 2.6 |
| 14 | BK 2.5 |
| 15 | BK 2.5 |

| | |
|----|--------|
| 16 | BK 2.5 |
| 17 | BK 2.5 |
| 18 | BK 2.1 |
| 19 | BK 2.5 |

6.1 Doelen die leiden naar een of meer beroepskwalificaties

1.1 Werken in een teamverband (organisatiecultuur, communicatie, procedures)

1.2 Kwaliteitsbewust handelen

1.3 Economisch en duurzaam handelen

1.4 Veilig, ergonomisch en hygiënisch handelen

2.1 De leerlingen werken op een diervriendelijke manier met paarden

met aandacht voor: gezondheid van mens en dier.

2.2 De leerlingen verzorgen en begeleiden paarden

met inbegrip van kennis van: paardenverzorgingstechnieken;

met aandacht voor: paardenpsychologie.

2.3 De leerlingen voederen paarden

met inbegrip van kennis van:

- paardenvoeding;
- de nodige infrastructuur.

2.4 De leerlingen huisvesten paarden

met inbegrip van kennis van: stalinrichting;

met aandacht voor: dierenwelzijn.

2.5 De leerlingen onderhouden en optimaliseren de eigen fysieke fitheid en rijvaardigheid

met aandacht voor:

- rider fitness;
- rijvaardigheid.

2.6 De leerlingen bereiden het transport van paarden

voor met aandacht voor:

- laden en lossen van paarden;
- dierenwelzijn.

2.7 De leerlingen gebruiken, onderhouden en reinigen materiaal en infrastructuur

met inbegrip van kennis van: hippisch materiaal.

2.8 De leerlingen voeren eenvoudige herstellingswerken uit aan materiaal, infrastructuur en omgeving.



Inhoud

| | | |
|----------|--|-----------|
| 1 | Algemene inleiding | 5 |
| 1.1 | Het leerplanconcept: vijf uitgangspunten | 5 |
| 1.2 | De vormingscirkel – de opdracht van secundair onderwijs | 5 |
| 1.3 | Ruimte voor leraren(teams) en scholen | 6 |
| 1.4 | Differentiatie | 7 |
| 1.5 | Opbouw van de leerplannen..... | 8 |
| 1.6 | Tot slot | 8 |
| 2 | Situering | 9 |
| 2.1 | Samenhang in de tweede graad | 9 |
| 2.2 | Plaats in de lessentabel..... | 9 |
| 3 | Pedagogisch didactische duiding | 9 |
| 3.1 | Paardenhouderij en het vormingsconcept | 9 |
| 3.2 | Krachtlijnen | 10 |
| 3.3 | Opbouw..... | 10 |
| 3.4 | Leerlijnen..... | 10 |
| 3.5 | Aandachtspunten..... | 11 |
| 4 | Leerplandoelen | 11 |
| 4.1 | Bedrijfsmanagement..... | 12 |
| 4.2 | Voedingsmanagement | 14 |
| 4.3 | Hippologie | 14 |
| 4.4 | Grooming | 15 |
| 4.5 | Hippische vaardigheden..... | 16 |
| 5 | Basisuitrusting | 18 |
| 5.1 | Infrastructuur | 19 |
| 5.2 | Materiaal, toestellen, machines en gereedschappen beschikbaar in de infrastructuur | 19 |
| 5.3 | Materiaal en gereedschappen waarover elke leerling moet beschikken | 20 |
| 6 | Concordantie | 20 |
| 6.1 | Doelen die leiden naar een of meer beroepskwalificaties | 21 |